

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 8 Haziran 2016

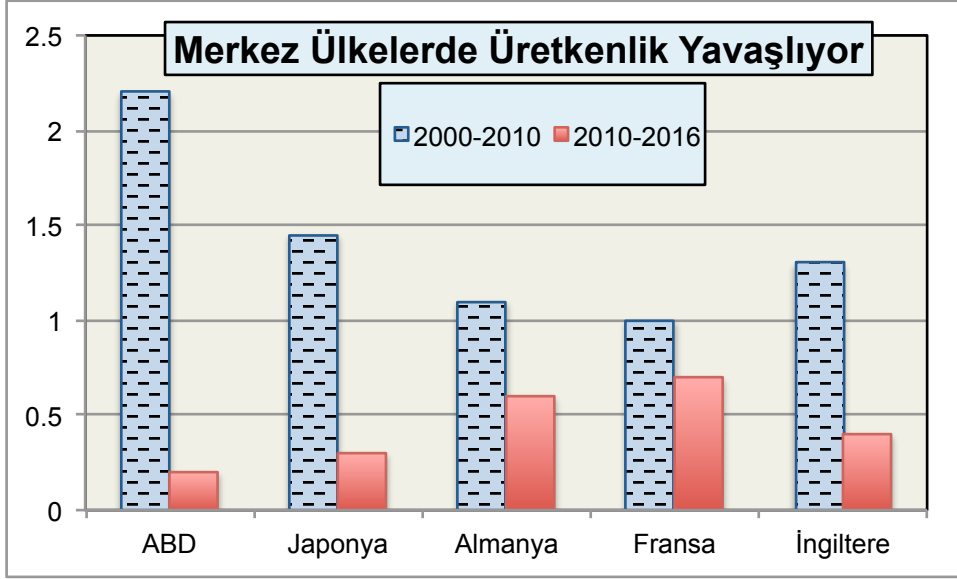
Kapitalizmin 21. Yüzyılı

Kapitalizm, bir küresel üretim biçimi olarak nüvesini 13. yüzyıl İtalyan şehir devletlerinde buldu. Kısa zamanda gelişti; “*ortaçağdan kalma bütün sınıfları geri plana itti*”; küresel bir sistem olarak gezegenimizi kendi mantığına bağımlı kıldı. Marx ve Engels’in Manifesto’da yer alan ifadeleriyle, “*tek sözcükle, dinsel ve siyasal yanılsamalarla perdelenmiş sömürünün yerine, açık, utanmaz, dolaysız, kaba sömürüyü koydu.*”

Kapitalizm, 19. yüzyılın sonunda emperyalizm diye tanımlanan “en yüksek aşamasına” ulaştı. Bu arada buhar devrimi diye anılan kimya ve demiryollarına dayalı teknoloji hamlelerini; Fordizm diye tanımlanan ve montaj hattına dayalı üretkenlik ivmelenmelerini gerçekleştirdi. 20. yüzyılın son çeyreğinde ulus-ötesi şirketler ve uluslararası finans kuruluşlarının hegemonyasına dayalı “yeni emperyalizm” dönüşümünü küreselleşme adı altında kurguladı; IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü ve benzeri kuruluşlar aracılığıyla tüm dünyaya “başka alternatif yok” sloganlarıyla dayattı.

21. Yüzyıl’ın ikinci on yılı sürerken kapitalizmin gelişimine dair üç önemli gözlem yapmak mümkün: (1) *Deflasyon*, yani tüm fiyatların (ücretler ve faizler dahil) çöküşü; (2) *üretkenlik kazanımlarında gerileme*; ve (3) *gelir eşitsizliğinin artması*; sosyal dışlanma ve parçalanmanın derinleşmesi. Ana akım iktisat yazınında *yeni normal* diye tanıtılarak, sıradanlaştırılmaya çalışılan bu sürecin önemli başlıklarını geçtiğimiz haftalardaki yazılarımızda tartışmıştık. Bu süreçte yaşanan deflasyon sonucunda fiyatlar ile birlikte kar oranları da gerilemekte ve sermayenin yeniden üretimi zorlaşmaktadır. Artan gelir eşitsizliği ise başta etnik ve yerel nitelikli savaşlar olmak üzere, uluslararası göç dalgalarının, yoğunlaşan sosyal gerilimlerin ve küresel siyasi şiddetin ana nedenini oluşturmaktadır.

Üretkenlikte durgunluk (ve hatta ABD için son iki yıldır gözlenen gerileme) ise 21. yüzyıl kapitalizminin en önemli açmazlarından birisi olarak öne çıkmakta. Aşağıda *işçi başına milli gelir artış hızlarına* ilişkin sunduğumuz verilere göre, 2010 sonrasında kapitalizmin beş merkez ekonomisinde üretkenlik kazanımları yüzyılın ilk on yılı ile karşılaştırıldığında ciddi anlamda gerilemiş gözüküyor. Bir zamanların *üzerinde güneş batmayan imparatorluğu* İngiltere’de ve 2. Dünya savaşı sonrasında mucize ekonomisi Almanya’da üretkenlik temposu yarı yarıya düşmüş vaziyette; Japonya’da gerileme yüzde 80’i aşmış. Silikon Vadisini, Google arama motorunu, uzaydan takip sistemlerini, Uber taksiyi dünya tüketicilerinin emrine sunmayı başaran Amerikan kapitalizmi ise üretkenlikte tam bir çöküş yaşıyor

Kaynak: *Financial Times*, 1 Haziran 2016-06-07

Teknolojik inovasyonları ve yeni sanayileşme dalgasını bir türlü üretkenliğe ve milli gelir artışlarına dönüştüremeyen küresel kapitalizm, bu yüzden ki 2008'den bu yana *büyük durgunluğun* kısılcısından kurtulamıyor. Bu koşullar altında Fed'in uygulamaya koyduğu devasa parasal genişleme operasyonları ancak geçici iyileştirmeler yaratırken, günümüzün "*Fed faizleri yükseltir mi? Yükseltirse bunun dünya ve Türkiye ekonomisine etkileri neler olur? TC Merkez Bankası faizleri düşürür mü?*" türü "can alıcı" soruları, ekonomi medyasının güncel magazin sohbetlerine malzeme oluşturmak dışında herhangi bir anlam taşımıyor.

21. yüzyıl kapitalizminin merkez ekonomilerinde artık *yeni normal* diye anılan koşulların Türkiye benzeri çevre ülkelerindeki sosyal yansıması ise "*rekabetçi otoriterliğe*" dayalı siyasi şiddet olarak tezahür ediyor.

Yeni normal "*rekabetçi*", çünkü mevcut siyasi partilerin artık başlıca uğraşı kendilerini yerel ve uluslararası sermayeye beğendirmek için kıyasıya yarışmak. "*Otoriter*", çünkü bu tıkanmışlık ve çaresizliğin yol açacağı sosyo-politik uyanışın sistemi sorgulamasına fırsat vermeden, acilen bastırılması gerekli. Bu endişenin Türkiye'ye özgü görünümü ise İslamcı faşizmin ayak sesleri...